

aligha lehet kapcsolatba hozni az angol — amerikai felekezet magyarországi ismertségével vagy ismeretlenségével, hiszen akik a *kvekker* szót mint ruhanévet nálunk a századforduló évtizedeiben még kimondták, azok valószínűleg nem is tudtak a felekezet létezéséről. Tehát a vallási tabu gátlása nem működhetett a tudatukban.

Ország László

Kosarat kap. Ezzel a szólásunkkal O. Nagy Gábor foglalkozik (Mi fán terem? Budapest, 1965. 187—189. l.). A lépten-nyomon használt kifejezést főleg a felsült kőrre mondják. A legény *kosarat kap* a leánytól, a leány *kikosarazza* a legényt, ha nem akar hozzá-menni feleségül. O. Nagy Gábor a szólás magyarázatánál a középkori várkisasszonyok várablakából leeresztett kosárra gondol, amelyben lovagjukat felhúzták, ill. ha közeledését elutasították, feneketlen kosarat eresztettek le a számára. A szokás azonban nálunk nem élt, noha a szólás változatai, költői képes formái már a XVI. század második felétől ismeretesek. O. Nagy Gábor idézi Fél Edit nyomán Kocsról (Komárom megye) a visszautasított leánykőrre mondott szólást, hogy ti. 'no lukas kosarat dobtak ám utána'. O. Nagy Gábor szerint ez a szólás bizonyossá teszi, hogy a „leánykérőnek kosárral való visszautasítása nálunk is szokásban volt” (189). — Valóban így van! A szólás értelmét, néprajzi gyökereit megvilágítja az a szigetközi szokás, amelyről Timaffy László kitűnő könyvében (Szigetközi krónika. Mosonmagyaróvár, 1975.) a következőket olvashatjuk: A megkért leány kérte magát, gondolkozott, s csak nyolc nap után mondott igent vagy nemet. Nyolc napra a leányos házhoz újra elment az ünneplőbe öltözött keresztapa és a legény. Kunszigeten, ha nem volt kedvező a gondolkodás eredménye, „a nyolcadik napon egy üres kosarat akasztottak a kapufélfára. Innen a mondás: *kosarat kapott*. Mennél rátartibb volt a lány, annál több legényt *kosarazott ki*. Régi, öreg kapufélfákon ma is látni a nagy szeget, amire a kosarat vagy szúrt akasztották, az egész utca szemeláttára. Ilyenkor már be se mentek a *lánynézők* vagy *kérők*, hanem más utcán vagy a kertek alatt hazakanyarodtak, mert szégyenben senki sem akart maradni. De ha nem volt kitéve semmi, ez beleegyezést jelentett, és bátran benyitottak . . . a kapun” (190). A szokásnak számtalan változata él német földön is, pl. lyukas kosarat helyeztek az ajtó mögé a nem megfelelő kérő számára. Tirolban és Karintiában az elutasítást a házban kosárral, súlyokkal jelzik (Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens. 5: 242—3; R. Beitzl: Wörterbuch der deutschen Volkskunde. 1955. 411). A magyar néphagyományban a kérés elutasítására vagy elfogadására, az eladó leányra való felhívásra más szimbolikus cselekedetek is vannak (pl. kiteszik a szűrét), amelyekkel szemiotikai szempontból egy korábbi tanulmányomban foglalkoztam (Sex and Semiotics. Journal of American Folklore, 86. k., 1973. 143—151).

Gunda Béla

Olyan vagy mint a bojnyik; olyan bojnyik vagy. Gyöngyösön hallottuk ezeket a *bojnyik* 'fésületlen, kócos' szóval alkotott szólásokat. Gyerekeknek mondják figyelmeztetésül. A *bojnyik* szláv jövevényszó, Kniezsa István a következő jelentéseit közli: 1. 'zsvivány'; 2. 'mogorva tekintetű ember'; 3. 'együgyű, félénk ember' (Györből származó adat alapján); 4. 'szőlőkötözésre használt, hagymaszerű növény'. A 2. és 4. jelentésre van gyöngyösi adat. Az 1. és 2. jelentés esetében a szlovák *zbojnik* szóból származtatja, viszont a 3. és 4. jelentés esetében szerinte a szó eredete tisztázatlan (SzlJsz. 97—8). Mivel szólásunk gyöngyösi eredetű, ezért a 2., 4. jelentés adatait vizsgáltuk tovább. Szinyei József a következőket közli: 'kuszált hajú és sötét arcú, mogorva nézésű (zsviványtekintetű) ember', valamint: 'hagymához hasonló növény, amellyel szükség esetében